

EGY JÓ ÖTLET ARANYAT ÉR...

Budapest, az európai irodalmi börze nagyszállítója

A novella, a regény, a szindarab, a filmötlet utja az írótól — az irodalmi ügynökségeken át — a nagyközönségig

Milyen irodalmi árucikket vesz ma az írótól a könyvkiadó, a színház, a filmgyár...

Budapest, szeptember 14.

Nemcsak Mózes, aki csekély harmincöt év-századdal ezelőtt véste kőtáblába a Sinai hegyen a tíz parancsolatot, csodálkozna el azon, hogy az írott betűnek milyen nagy lett a népszerűsége, hanem az Isteni Komédia szerzője, Dante is, sőt Shakespeare és a még későbbi jóreg Dumas is, aki tudvalegőleg üzemszerűen gyártotta a nagyszabású regényeket.

Verne hőse még nyolcvan nap alatt tette meg az utat a föld körül az Egyenlítő vonalán, a mai földközi kiránduló egy jó repü-

lőgéppel ezt a csekély negyvenezer kilométert nyolc nap alatt teheti meg, de nincsen messze az idő, amikor egy rakétával néhány óra alatt fogja tudni befutni a leghosszabb földkör távolságát.

A technika haladásával fejlődnie kellett a betűnek, az írott szónak is. Az író és az írás ugyanolyan messzire jutott el a fejlődés útján, a kőbevésés és a papirus kezdetleges korától, mint a villany a kovattól, mint a repülő az ekhós-szekértől... de csak technikában, mert ami a tartalmat illeti, arról jobb, ha nem beszélünk!

A mechanizálódó írásművészet

A technika korában mechanizálódott az írás is. Az író ma már nem rágja a libatoll-szárát, írógépen ír és rotációs sokszorosítja az írását. Milliók irnak és százmiliók olvasnak, nagyüzemek szolgálják ki a vevőközönséget és irodalmi ügynökségek hálózata be a világot.

Kereskedelmi áru, közönséges börzeczikk lett az írás, amellyel épp úgy kereskednek profitorra, mint a szappannal, mint a rizzsel, vagy kávéval.

A két nagyfogyasztó: Európa és Amerika... Budapest az Európai irodalmi börze nagyszállítója. Az évvégi bilánc aktívummal zárul, ami azt jelenti, hogy Budapest inkább exportál, mint importál irodalmi terméket abban a nagypiacban, amit úgy hívnak: könyvfogyasztás.

Hogy dolgozik az a hatalmas szervezet, mely a világ könyvszükségletét ellátja? Ugyanolyan módszerrel, mint bármelyik más fogyasztási cikké. Vannak termelők, közvetítők és fogyasztók... A termelők az írók, a közvetítők a kiadók és az ügynökségek, a fogyasztók pedig a közönség.

Az író megírja, a kiadó kiadja, a közönség... a közönség elfogyasztja a könyvet. Az irodalmi üzletág általában háromféle

A novella, mint árucikk

Az ügynökség vezetője, kitűnő szimattal rendelkező fiatal ember, szívesen áll rendelkezésemre és készséggel avat bele az irodalmi üzletág mechanizmusába.

— Tessék nézni kérem, ezek itt a kartotékok... Az író beküldi a novelláját, mi továbbítjuk a lapokhoz és rávezetjük a kartotékra, hogy melyik lap mikor kapta — és ha közli, behajtjuk a honoráriumot, melynek felét az író kapja, a másik felét az ügynökség a közvetítésért...

— Mennyit fizetnek a pesti lapok egy novelláért?

— Az attól függ, hogy ki írta. Tíz pengőtől — harminc pengőig. A helyzet az, hogy kevés novella kell az itteni lapoknak. Mind-egyik lapnak meg van már rendszerint a maga novellairója, belső munkatársa, vagy a lappal nekiszusban álló író. Mi a novellákat inkább külföldön értékesítjük, ahol elég nagy keresletnek örvendenek...

Elmondja az irodalmi ügynökség vezetője, hogy a külföld különösen a lapárca-anyagot keresi. Bécsben, Berlinben, Amsterdamban vannak olyan ügynökségek, amelyek 20—150 napilapot látnak el tárcaanyaggal, novellával. Az itteni ügynökségek összegyűjtik a novellákat, lefordítják németre és beküldik a külföldi ügynökséghez, mely szortírozza azokat és a megfelelőket 50—60 példányban sokszorosítja továbbítja a lapokhoz.

A szortírozásra azért van szükség, mert minden országnak, sőt minden lapnak más és más az ízlése a novellákat illetően. Ami jó Németországnak, az nem jó Amerikának,

termelést különböztet meg: novella, szindarab, könyv. Az irodalmi árucikk elhelyezésénél, értékesítésénél nem annyira a minőség, mint inkább a márka a fontos... Karinthy csinálta meg nemrégiben azt a viccet, hogy egyik legjobb novelláját ismeretlen szerző neve alatt beküldte több olyan laphoz, melyek rendszeresen közölnek novellákat és a novellát egyik lap se közölte le... mert nem a novella a fontos, hanem a név. A nevet keresik, a nevet fizetik meg az irodalmi ügynökségek és a kiadók és ha már kevés a név, akkor... akkor hoznak újat, akkor felfedeznek valakit.

Az egyik budapesti irodalmi ügynökség irodája. Az asztalon egy távirat:

IRODALMI ÜGYNÖKSÉG

BUDAPEST

ANYAG VÉTELET IGAZOLOM STOP KÜLDÖTT ÁRU SILÁNY STOP DREGELYRE KÉREK OPCIOJT

INTERNATIONALE LITERARISCHE AGENTUR, WIEN

Mintha csak egy közönséges kereskedelmi árurol volna szó.

ami jó Bécsnek, az nem jó Amsterdamnak és így tovább... Novellát rengeteget exportál Budapest. Nem csak az megy ki külföldre, ami nem fogy el itthon, hanem az is, amit az itteni lapok közöltek már, mert a magyar nyelven megjelent novella úgy számít, mint ha nem is jelent volna meg.

A külföldi ügynökségek, Pressedtenstések a novellákat német, angol, holland, vagy más nyelvű közlésre kizárólagossággal veszik meg és lehet egy-egy novellával 250 shillinget is keresni — egy év leforgása alatt.

Novellában az import a magyar piacra nem jelentékeny, de azért van. Az egyik lap, melyik naponként egyhasábnyi novellát szokott közölni, ugyszólván kilószámra veszi ezeket a rövidlegetetű külföldi novellákat, amiket a nagy külföldi ügynökségek jórésben ingyen szállítanak, miután többszöri utánnomás formájában is megtették a maguk körbe-körbe utjukat a nagy és kislapok világában.

AMIG EGY REGÉNY ELJUT ODÁIG...

Regénynél a helyzet más. Az adminisztráció nem olyan könnyű, mint a novellánál.

Magyarországon regényt ma elhelyezni szinte lehetetlen. Kezdenek, vagy kevéssé olvasott íróknak le kell tennie arról, hogy könyvét itthon kiadó kiadja...

Kezdjük azzal, hogy alig vannak regényíróink. Az a néhány arrivé, aki a magyar parnasszust megszállva tarja, kezd kiöregedni, az újak... újak nincsenek, mert akik vannak, azok vagy nem számítanak, vagy pedig olyan világnézetet képviselnek, ami ma még itt a Btk. paragrafusába ütközik... A magyar könyvkiadó azt teszi tehát, hogy külföldiek fordítat magyarra és azt olvastatja a közönséggel.

A kiadó is jól jár, megtalálja a maga számítását, mert a külföldi regény, mely német, angol, vagy francia nyelven megfutoitotta mai pályáját, alig kerül valamibe, jól jár a közönség is, mert — a kiadó szerint — rossz magyar regény helyett jó külföldit kap. csak a magyar író nem jár jól, ki az agyve-

lejét, az idegeit, az energiáját fektette a munkájába...

Amíg a magyar író regénye, vagy tudományos könyve külföldi nyomda alá kerül, hosszú utat kell megtennie abban a mechanizmusban, mely a könyvet a piacra viszi.

Az író megírja a regényét és beküldi az ügynökséghez, miután előzőleg hiába próbálkozott azzal, hogy művét magyar könyvkiadó útján adassa ki. Az ügynökség elolvassa az író munkáját és ha külföldi piasszítózásra alkalmasnak találja, ötvenoros tartalomkivonatot készít belőle és azt megküldi valamelyik nemzetközi, főleg bécsi, vagy berlini ügynökségnek.

Ha az ügynökségnek, már mint nemzetközinek, tetszik a tartalom, további kivonatokat kér a könyvből, esetleg egy-két fejezetet lefordítva és azt eljuttatja a vele összeköttetésben álló könyvkiadókhöz, akik aztán

Szindarabot — és filmötletet!

Szindarabban és filmben a kereslet nagy, az irányzat állandóan szilárd. Molnár, Fodor, Lengyel, Zilahy s a többiek állandóan futnak a külföldi színpadokon, Drégely darabjára most alkuszik Amerika 30 ezer dollárért... Amerika az ismeretlen, vagy csak Magyarországon ismert szerző darabját úgy átírja, hogy a szerző maga se ismer rá.

A budapesti színiigazgatók is keresik a darabokat, de — egy-kettő kivételével — a beküldött darabokat nem olvassák el. Vigjáték kell — dráma nem kell. Ha van a darabban egy kis édes muzsika, egy-két tangócska, egy kis bizsergető szerelmi líhegés, a siker biztos... Uniformis és magyar helykeség, az is jó. Torockói menyasszony, Pusztai betyár, Tordai pogácsa, Kolozsvári káposzta — irányzat lanyhulást mutat...

vagy elfogadják, vagy nem fogadják el a könyvet kiadásra.

VILAGOS STILUS — KOMPLIKÁLT TÖRTÉNET

Rendszerint nemigen fogadják el, mert a magyar írók rosszul választják meg a témájukat. A történetek nem elég komplikáltak, nem elég nemzetköziek, a stílusuk dagályos, pedig a mai külföldi olvasónak könnyű és világos stílus kell... Azért megy ki külföldre magyar regény is, csak nem sok. Érdeklődés minden esetre van magyar regény iránt, annyira, hogy ma már a legtöbb nagy külföldi könyvkiadó tart magyar lektort, hogy a magyar könyvet ne csak fordításból, hanem eredetiből is megbírálhassa. Igaz, hogy a külföldi könyvkiadók lektoraiból nem sok hasznuk van a magyar íróknak. Jellemző pelda erre a Zilahy Lajos esete. A bécsi kiadó, ahová Zilahy „Két fogoly” című regénye elkerült, hogy német nyelven kiadják, az egyik magyarul tudó gépirónóval olvastatta el a regényt.

— Na, hogy tetszik? — kérdezte a kiadó, mikor a gépirónó jelentette, hogy a regényt elolvasta.

— A, — mondotta a gépirónó, — háborus dolog... Orosz fogság... Kit érdekel ez ma?

A könyvet azóta lefordították majdnem minden európai nyelvre, de németre még ma sem... mert a bécsi kiadó gépirónójának nem tetszett...

Hogy mit lehet egy-egy regénnyel külföldön keresni? Hát az a regénytől függ. Konjunktúra van, csak jól kell írni. Jót abban az értelemben, ahogy azt a kiadó és a közönség tömegizlése diktálja. Az irodalmi börze irányzata most különösen újságregényekben szilárd. Tetszik tudni, hogy mi az. Izgató, érdekes folytatásos regény az újságok számára. Azt tessék írni, író urak... Egy-két ezer márkát biztosan lehet vele keresni!

Filmben csak az ötlet kerestetik, egy ötlet hatezertől-harmincezer dollárt ér, szcenáriumot nem kell írni, azt elintézi a filmgyár háziúrója, aki egyben adaptálójá is lesz a filmdarabnak. A honorárium feles.

Egy bécsi író filmet írt Grozavescu tragédiájáról, címe: Frau in Freiheit... Az amerikai filmgyár csak azért vette meg a filmszenáriumot, mert van benne egy női fegyház... Ilyet még nem mutattak be filmben. Az amerikai filmgyár a női fegyház ötletéért hatezer dollárt fizetett az írónak...

Író urak, ne irjatok, ötleteket termeljétek, mert azzal lehet pénzt keresni! De ehhez nem is kell írónak lenni.

Pogány Marcel

Japán ágyuk merednek a nankingi kormányépületre

London, szeptember 15. Ideérkezett táviratok szerint Nankinggal szemben japán hadihajók vonultak fel, amelyeknek ágyúcsövei a nankingi kormányépület irányába vannak szegezve.

Japán állítólag minden eszközzel ki akarja kényszeríteni, hogy Kína elismerje a független Mandzsuriát.

Reklámizü óceánrepülések

Egy pilótakisasszony ejtőernyővel akar Rómában leszállani

Newyork, szeptember 15.

Az óceánrepülés kezdeti nehézségeit legyőzték s most már jöhet az amerikai reklámizü „vakmerő vállalkozás” is.

Kedden délelőtt újabb óceánrepülő indultak utra Newyorkból. Hárman vannak, kettő közülük férfi, egy nő. A pilótát Ulbrich-nak hívják. Társa Mishuli orvos, aki lélektani megfigyeléseket akar végezni repülés közben társán és magán. A nőutasnak, Newcommer kisasszonynak is meg van a maga szerepe. Ő a Rómába

érkezett repülőgépről majd nem rendesen száll le, hanem ejtőernyővel ugrik ki, hogy egyenesen a levegőből pottyanjon az „Örök Városba”.

Egyébként pedig a vállalkozók célkitűzése az, hogy leszállás nélkül tegyék meg az utat Rómáig. A gép azonos azon alkotmánnyal, amellyel annak idején Pankford és Ellson világmérföldi uton voltak. Nem új tehát, viszont eléggé megjavított ahhoz, hogy ezzel is növelni lehessen a „vakmerő vállalkozás” külön érdekességét.

Megkezdődött a Haller-per tárgyalása Budapesten

Volt miniszter a vádlottak padján

Budapest, szeptember 15.

Szenzációs bünper tárgyalása veszi ma kezdetét a budapesti törvényszék előtt. A vádlottak padján Haller István, a kurzus idejéből ismert kultuszminiszter, továbbá büntársai, Egry Bertalan, Lányi Erzsébet, Auer Pál és Szabó Imre állanak, akik ellen az a vád, hogy az „Apostol”-nyomda terhére, annak fizetékéntelensége...

óvadékokat vettek fel, amelyekkel már nem tudtak elszámolni és amely összeget saját céljaikra fordították.

Haller Istvánt ezzel kapcsolatban nem kevesebb, mint háromrendbeli sikerkasztással és nyolcrendbeli csalással vádolják.

Számos tanút idézett meg a bíróság, a mely ítéletet valószínűleg csak a hét végén hoz.

Dr. I. KRITZMANN

a (Glavce—Odessa) klinika bőr- és nemi betegségek osztályának volt asszisztense.

Specializálva Bécsben (Arzt és Karl tanárok)

Bőr-, húgy- és nemi-betegségek. — Cytoskopia, Urothroskopja és szak-sebészeti.

Rendel: 1—3 és 5—9-ig.

Bukarest, Bul. Domniței 7 Bul. Carol mellett!